

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
А288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
А288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
8. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 січня 1991 р. № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
9. Яновська О. Підтвердження повноважень адвоката: презумпція добросовісності. *Право України*. 2019. С. 204–220.

Самуляк М. Ю.

викладач кафедри міжнародного та європейського права
Західноукраїнського національного університету, адвокат

ДОСТУП ДО АДВОКАТА У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТАТТЯМИ 210 ТА 210–1 КУпАП

09 травня 2024 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [1]. Вказаним законом, зокрема, збільшено розмір штрафу в статтях 210 та 201–1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (надалі — КУпАП) [2]. Так, згідно частини 3 статті 210 КУпАП порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку, в особливий період — тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У відповідності до частини 3 статті 210–1 КУпАП, порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію, в особливий період — тягне за собою накладення штрафу на громадян від однієї тисячі до однієї тисячі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб та громадських об'єднань — від двох тисяч до трьох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

В умовах воєнного стану Держава проводить широкомасштабні заходи, що пов'язані з військовим обліком громадян. Порушення громадян правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію кваліфікуються саме за ст. 210 або 210–1 КУпАП. Оскільки мобілізаційні процедури охоплюють мільйони громадян, то й кількість справ про адміністративні правопорушення є об'єктивно великою.

Ця категорія справ пов'язана з актуальними питаннями здійснення адвокатської діяльності, адже масовість їх розгляду виявляє низку проблем, що стосуються забезпечення права на захист та дотримання професійних гарантій адвокатів. На практиці спостерігаються численні випадки розгляду справ без належного повідомлення особи або без її участі, відмова у доступі до матеріалів справи, не надання можливості скористатися правовою допомогою. Внаслідок цього, адвокат як захисник стає важливим гарантом забезпечення процесуальних прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності.

У зауваженнях до проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію Головне юридичне управління апарату Верховної Ради України, зазначило: «великі розміри штрафів притаманні кримінально-правовим санкціям, а тому мають бути економічно обґрунтовані з огляду на характер і ступінь суспільної небезпеки відповідних адміністративних правопорушень» [3].

Враховуючи вищенаведене, на практиці виникає проблема, щодо застосування кримінально-правового аспекту статті 6 Європейської конвенції з прав людини [4] (надалі — Конвенція) до справ про адміністративні правопорушення щодо порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію.

Вихідну точку у встановленні того, чи має застосовуватись кримінально-правовий аспект статті 6 Конвенції, слід визначати за критеріями, перерахованими в рішенні у справі «Енгель та інші проти Нідерландів»: внутрішньо-правова кваліфікація; характер правопорушення; суворість покарання, яке може бути застосоване до даної особи [5, 6, с. 11].

Застосування кримінально-правового аспекту статті 6 Конвенції до таких проваджень може мати суттєві правові наслідки, які зміцнюють гарантії прав особи, що притягується до адміністративної відповідальності та підвищують стандарти захисту для адвокатів.

Стаття 6 § 3 (с) Конвенції гарантує кожному обвинуваченому у вчиненні кримінального правопорушення право захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного

на власний розсуд, або — за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника — одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя [4].

Європейський Суд з прав людини зазначає, що основною метою статті 6 Конвенції у її кримінально-правовому аспекті є забезпечення справедливого судового розгляду «судом», компетентним розглядати «будь-яке кримінальне обвинувачення». Стаття 6 Конвенції у її кримінально-правовому аспекті застосовується і до досудового провадження.

Відтак обмеження доступу до адвоката Територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, до осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності за статтями 210 та 210–1 КУпАП може порушувати статтю 6 Конвенції.

Викладене у статті 6 § 3 (с) Конвенції є одним із елементів, серед інших, концепції справедливого судового розгляду в кримінальному провадженні, що міститься у статті 6 § 1 Конвенції.

Для того, щоб право на справедливий судовий розгляд залишалося достатньо «практичним та ефективним», стаття 6 § 1 вимагає, щоб, як правило, доступ до адвоката забезпечувався з першого допиту громадянина уповноваженою особою, якщо тільки не буде доведено з огляду на конкретні обставини справи, що існують вагомі підстави для обмеження цього права. Однак важливо зазначити, що навіть, коли вагомі підстави можуть винятково виправдовувати відмову в доступі до адвоката, таке обмеження, незалежно від його обґрунтованості, не повинно надмірно завдавати шкоди правам особи за статтею 6 Конвенції. Право на захист в принципі будуть безповоротно порушені, коли викривальні свідчення, зроблені під час допиту без доступу до адвоката, використовуються для обвинувального рішення проти особи. У кожному випадку питання полягає в тому, чи було обмеження виправданим, і якщо так, то чи, з огляду на загальну справедливість, воно не позбавило особи справедливого слухання, оскільки навіть виправдане обмеження здатне зробити це за певних обставин.

Проте важливо зауважити, що стаття 6 § 3 (с) не визначає спосіб здійснення права на доступ до адвоката. Таким чином, вона залишає Договірним державам вибір засобів забезпечення його забезпечення в їхніх судових системах, а завдання Європейського Суду з прав людини полягає лише в тому, щоб з'ясувати, чи відповідає обраний ними метод вимогам справедливого судового розгляду. У цьому відношенні слід пам'ятати, що Конвенція покликана «гарантувати не теоретичні чи ілюзорні права, а права, які є практичними та ефективними», і що призначення адвоката саме по собі не забезпечує ефективності допомоги, яку він може надати обвинуваченому.

Ці принципи також відповідають загальновизнаним міжнародним стандартам у сфері прав людини які лежать в основі концепції спра-

ведливого судового розгляду та обґрунтування яких пов'язане, зокрема, із захистом особи від зловживань з боку органів влади. Вони також сприяють запобіганню судовим помилкам та досягненню цілей статті 6 Конвенції, зокрема і рівності сторін [7, 8].

Європейський Суд з прав людини детально розробив зміст права на доступ до адвоката. Він виділив такі дві мінімальні вимоги: (1) право на спілкування та консультацію з адвокатом до початку допиту, що також включає право давати адвокату конфіденційні вказівки, та (2) право на фізичну присутність адвоката на первинних допитах, а також у ході будь-яких подальших допитів на стадії досудового провадження. Така присутність повинна забезпечити ефективну та практичну правову допомогу [9].

Аналіз наявних наукових публікацій свідчить, що проблематика застосування кримінально-правового аспекту статті 6 Конвенції до справ про адміністративні правопорушення, передбачених статтями 210 та 210–1 КУпАП, залишилася поза увагою дослідників. Наукові публікації не містять аналізу статей 210 та 210–1 КУпАП з точки зору прецедентної практики Європейського Суду з прав людини в контексті поширення кримінально-правових стандартів, закріплених у статті 6 Конвенції, на відповідні справи про адміністративні правопорушення. Вказане обумовлює потребу у теоретико-прикладних дослідженнях цієї проблеми.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 09.05.2024 № 3696-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3696-20#Text>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Зауваження до проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо удосконалення відповідальності за порушення правил військового обліку та законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію (до реєстр. № 10379 від 25.12.2023 (друге читання) Головного юридичного управління Апарату Верховної Ради України від 03.05.2024 № 07/2-2024/98625. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/CardByRn?regNum=10379&conv=9>
4. Європейська Конвенція з прав людини: Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. The case of Engel and others v. the Netherlands, заяви № . 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, 08.06.1976, §§ 82–83. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

6. Європейський Суд з прав людини. Посібник зі статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінальний аспект). ECHR Knowledge sharing. 31.08.2024. URL: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_6_criminal_ukr С. 11
7. The case of Salduz v. Turkey [GC], заява № 36391/02, 27.11.2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-89893>
8. L'affaire Imbrioscia c. Suisse, заява № 13972/88, 21.11.1993. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-62409>
9. L'affaire Beuze c. Belgique [GC], заява № 71409/10, 09.11.2018. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-187513>

Божко А. В.

аспірант кафедри права
Приватного вищого навчального закладу
«Європейський університет», адвокат

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА РИСА СУЧАСНОГО АДВОКАТА

Інформаційне суспільство, розвиток якого характеризується надзвичайно швидкими темпами розвитку інформаційних технологій, що сьогодні проникають у всі сфері людської діяльності, фокусує увагу на здатності та властивостях кожної людини бути технічно спроможною ефективно використовувати результати технологічного прогресу. Для адвокатів це питання постає особливо гостро. Адже, з одного боку, масштаби цифрової трансформації охопили всі сфери адвокатської діяльності. Особливий наголос, наприклад, в цьому аспекті заслуговує цифровізація судочинства. З іншого боку, — засадничий для адвокатури принцип конфіденційності ставить на порядок денний питання коректного та безпечного з точки зору захисту особистих даних використання адвокатами сучасних технологій у роботі з інформацією. Іншими словами, питання цифрової безпеки набуває в адвокатській діяльності критичної ваги.

За таких умов є підстави стверджувати, що необхідною рисою сучасного адвоката, *hard skill*, якими повинен володіти кожен представник адвокатської спільноти, є цифрова компетентність.

Слід зауважити, що поняття цифрової компетентності адвоката, як і загалом кожного правника, є складним, багатокомпонентним поняттям. Воно також перекликається з поняттям цифрової грамотності, що зумовлює часто їх використання як синонімічних.

Так, якщо звернутися до наукової літератури, то можна зустріти визначення цифрової компетентності майбутнього юриста як на-